

ÎN CURSUL lunilor noiembrie și decembrie 1958, membrii gospodăriei agricole colective din Satu Nou, comuna Canlia, r. Adamclisi, reg. Dobrogea, au început săpături de desfundare a terenului aflător pe teritoriul satului, în punctul numit « Suat », pentru a fi plantat cu viță de vie. Institutul de arheologie al Academiei R.P.R. fiind informat despre aceste lucrări și cunoscând că în punctul amintit se află o necropolă de incinerație, a dispus ca paralel cu munca de desfundare a terenului să se facă și săpături arheologice de salvare a importantelor monumente sesizate. În cursul lucrărilor din etapa amintită au fost dezvelite în total 26 morminte de incinerație ¹.

Reluarea lucrărilor de plantare în primăvara anului 1959 a făcut necesară prezența membrilor colectivului nostru la fața locului, pentru a efectua observarea științifică și înregistrarea unor eventuale noi descoperiri.

În cursul lucrărilor efectuate de către gospodăria agricolă colectivă în luna martie 1959 au putut fi salvate și înregistrate științific un număr de 18 morminte de incinerație.

Topografic, mormintele descoperite se situează pe laturile de sud-vest, nord-vest și nord-est ale săpăturilor întreprinse în decembrie 1958. Urnele descoperite dovedesc că necropola s-a întins mai sus pe malul stîng al văii Coslugei, pînă aproape de fruntea terasei. Cît privește limita de est a cimitirului, săpăturile noastre n-au putut-o sesiza, din cauză că această parte a terenului este plantată cu viță de vie încă cu mulți ani în urmă. Este însă foarte probabil că necropola s-a întins și în această porțiune de teren, deoarece locuitorii satului își amintesc că « oale cu cenușă și oase » au fost aflate cu ocazia diferitelor lucrări de sapă ce s-au întreprins pe porțiunea de teren amintită. Rare fragmente ceramice au fost întîlnite de noi în diferite puncte ale plantației de viță de vie. Deși posedăm indicații suficiente că cimitirul s-a întins spre est peste terenul ocupat de vița de vie din anul 1958, nu putem preciza totuși limita pînă la care el s-a întins în această direcție. Este însă de presupus că necropola a început să se întindă de la firul văii Coslugei spre nord și s-a întins atît spre N-V, cît și spre N-E.

Așa cum s-a mai amintit, ritul de înmormîntare este unul singur, cel al incinerației, aplicat peste tot, fără nici o excepție.

Deși ritul este și rămîne unitar, avînd în vedere anumite amănunte, putem deosebi mai multe variante în ritualul de înmormîntare. Săpăturile din anul 1958 ne-au prilejuit cunoașterea a două din ele. Primul constă din urne în care s-au depus resturile cinerare, iar cel de-al doilea, cu resturile cinerare depuse în groapă simplă. Dacă pentru prima categorie de morminte exemplele sînt constituite de aproape totalitatea descoperirilor, pentru cea de-a doua, cunoaștem doar un singur caz, M 12. La acest capitol săpăturile din anul 1959 ne-au îmbogățit cunoștințele, documentînd și o a treia variantă în ritualul

* Membrii colectivului au fost: Niță Anghelescu, Constantin Preda și Bucur Mitrea (responsabil).

¹ Vezi și raportul nostru din *Materiale*, VII, p. 283—289.

de înmormîntare: resturile cinerare depuse în groapă și apoi acoperite cu o strachină. Exemplu de acest fel este oferit de M 44.

O notă caracteristică, pe care noi o putem considera ca generală pentru întregul cimitir, este faptul că urnele sînt acoperite. Funcția de capac este îndeplinită de străchini,

Fig. 1. — Satu Nou. Necropola de incinerare geto-dacă. Vase de lut care au fost întrebuințate ca urne sau capace de urne cinerare: 1, urnă (sau capacul ei?) lucrată cu mina (M 38); 2, urnă în formă de sac, lucrată cu mina și prevăzută cu patru apucători laterale (M 30); 3, urnă lucrată cu mina și împodobită cu briu alveolar și patru apucători laterale (M 33); 4, amforă grecească cu inscripție pe git, întrebuințată ca urnă (M 31); 5, urnă lucrată cu mina și prevăzută cu urechiușe semicirculare oarbe (M 34); 6, castron lucrat cu mina și prevăzut cu patru mânuși. A fost întrebuințat drept capac la M 45.

castroane (fig. 1/6) sau chiar vase mai mari, iar în câteva cazuri, de către o lespede de piatră. La câteva morminte capacul urnelor n-a fost găsit. Explicația acestei situații trebuie căutată în faptul că urna se afla cu buza la o mică adîncime față de suprafața actuală a solului și îndepărtarea capacului este de pus pe socoteala lucrărilor agricole.

Dar urnele cinerare cu capac nu sînt singurele vase ce se pun în mormînt. În ele, lingă ele sau în apropierea lor se mai pune de regulă cite o căniță de lut, lucrată de cele mai multe ori cu mina. Faptul că adesea o aflăm în stare fragmentară, iar ca poziție, uneori la baza urnei, iar alteori mai sus, aproape de buza acesteia, ne indică așezarea ei rituală în mormînt, după ce a fost întrebuințată în prealabil în timpul incinerării.

Un exemplu tipic în această privință ne este oferit de M 27, lingă a cărui urnă s-au descoperit, la adîncimi diferite, fragmente din două cănițe deosebite. O situație similară întîlnim și la M 40, iar la M 45 ulcica o întîlnim așezată chiar în interiorul urnei. Aceeași căniță o găsim și la M 44, așezată pe fundul gropii, lingă strachina ce acoperă pachetul de oase.

Materialul ceramic descoperit în morminte, așa cum s-a mai menționat și în raportul anterior, avînd în vedere tehnica de lucru și pasta, poate fi împărțit în trei mari categorii: vase locale lucrate cu mîna, vase locale lucrate la roată și vase de import. În prima categorie intră urnele lucrate cu mîna dintr-o pastă grosolană de culoare cărămidie sau cenușie. Ele au forma de sac (fig. 1/2) sau clopot. Uneori au corpul împodobit cu briu alveolar (fig. 1/3), alte ori cu apucătoare oarbe semicirculare (fig. 1/5), iar uneori corpul nu este prevăzut cu nici un ornament (fig. 1/1).

Din aceeași categorie fac parte și unele castroane mari (fig. 1/6) sau mijlocii, precum și cea mai mare parte din cănițe. În cadrul ceramicii locale lucrată la roată dintr-o pastă aleasă, de o culoare cenușie, mai mult sau mai puțin închisă, putem aminti strachina cu mînuși laterale, castronul, cana, oala cu mînușă ș.a.

În categoria a treia, cea a ceramicii de import, trebuie să amintim două amfore grecești găsite întregi, precum și altele fragmentare. Una din amfore are imprimat pe gît numele unui magistrat (fig. 1/4).

În interiorul urnelor se găsesc depuse oasele puternic arse și sfărîmate. După cit ne putem da seama din cantitatea mică de oase ce o găsim în urne, înseamnă că ele au fost alese și numai o parte redusă a fost destinată pentru a fi depusă în urnă.

Obiectele de inventar se găsesc rar, s-au păstrat fragmentar și sînt deformate de foc, încît abia mai pot fi recunoscute. Printre ele putem distinge o lamă de cuțit ruptă în două și puternic oxidată, fragmente de brășară de bronz și o fibulă fragmentară.

Cu privire la cronologia pe care urmează să o stabilim necropolei geto-dace de la Satu Nou, s-a precizat în raportul anterior că, pe baza informațiilor de care dispuneam în acel timp, este foarte probabil ca ea să se dateze în ultimele decade ale sec. V și în tot cursul sec. IV î.e.n. Rămîne de văzut la studierea completă a întregului material dacă nu cumva perioada cea mai recentă a necropolei nu va fi cazul s-o prelungim și în primele decade ale sec. III î.e.n.

În general necropola geto-dacă de la Satu Nou se situează în timp după cea de la Cernavodă¹ și este în parte anterioară, în parte contemporană cu cea de la Murighiol², cu care are multe elemente comune.

Din sumara trecere în revistă a celor mai importante tipuri de urne descoperite în necropola geto-dacă de la Satu Nou se detașează două observații de ordin istoric mai general, care merită să fie consemnate de pe acum. O parte din aceste urne, atît prin tehnica, cît și prin decorul lor, indică în mod clar descendența lor din cele hallstattiene. O altă parte manifestă afinități strînse cu materialul ceramic grecesc.

Materialul ceramic descoperit în necropola de la Satu Nou confirmă unele teorii recente³ privind geneza culturii Latène la daco-geți, a cărei bază o constituie fondul hallstattian local, la care se adaugă influența factorului elenic.

★

Tot în cursul lunii martie 1959, cu prilejul unei acțiuni asemănătoare, membrii gospodăriei colective din comuna Canlia, r. Adamclisi, au descoperit o altă necropolă de incinerare, identică cu cea de la Satu Nou, despre care am referit mai sus. Noua necropolă se află situată în partea dinspre Dunăre a teritoriului comunei și anume pe

¹ D. Berciu, *Săpăturile de salvare de la Cernavodă*, în SCIV, VI, 1955, p. 151–160; idem, *Descoperirile getice de la Cernavodă (1954) și unele aspecte ale începutului formării culturii Latène geto-dace la Dunărea de jos*, în Materiale, IV, 1957, p. 281–317; idem, *A-propos de la genèse de la civilisation de Latène chez les Géo-Daces*, în Dacia, N.S., I, 1957, p. 133–141.

² E. Bujor, *Săpăturile de salvare de la Murighiol*, în SCIV, VI, 1955, p. 571–580; idem, *Contribuții la cunoaș-*

terea populației geto-dace din nord-estul Dobrogei, în SCIV, VII, 1956, p. 243–252; idem, *Săpăturile de salvare de la Murighiol*, în Materiale, III, 1957, p. 247–254; idem, *Șantierul arheologic Murighiol*, în Materiale, V, 1959, p. 373–378; idem, *O geto-dakijskoi kul'ture v My-puzuone*, în Dacia, N.S., II, 1958, p. 125–141; idem, *Șantierul arheologic Murighiol*, în Materiale, VI, 1959, p. 325–330.

³ D. Berciu, *loc. cit.*

pantele ce urcă de la malul fluviului înspre fruntea terasei. Au fost culese unele informații și o parte din materialul de inventar aparținând la două morminte de incinerare. Urnele, ca de altfel și materialul depus ca ofrandă, sînt la fel cu cele descoperite în cimitirul geto-dacic de la Satu Nou.

B. MITREA, C. PREDA și N. ANGHELESCU

РАСКОПКИ В САТУ НОУ. ГЕТО-ДАКИЙСКИЙ НЕКРОПОЛЬ

РЕЗЮМЕ

Наряду со вскрытыми в 1958 г. 26 погребениями с трупосожжением, в ходе раскопок первых месяцев 1959 г. были обнаружены в том же месте еще 18 погребений с трупосожжением. Они состоят из урн (рис. 1/1, 2, 3 и 5), сработанных вручную из теста с большим количеством примеси. Урны имеют форму двусеченного конуса, мешковидную или колоколовидную форму и покрыты соответствующим сосудом (рис. 1/6) или каменной плитой. В некоторых случаях, в качестве урн употребляли целые (рис. 1/4) или разбитые греческие амфоры. Интересно отметить особый обряд: в погребении М 44 остатки трупосожжения насыпали в кучу в яме и покрывали миской. В урнах нашли немногочисленный инвентарь: железные ножи, фибулу и бронзовый браслет. Все предметы найдены в фрагментарном виде и сильно обожжены. В основном керамический материал указывает на местное гальштатское или греческое происхождение.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Сату Ной. Гето-дакийский некрополь с трупосожжением. Глиняные сосуды, служившие урнами или крышками погребальных урн: 1, урна (или ее крышка?), сработанные вручную (М 38); 2, урна в виде мешка, ручной работы с четырьмя боковыми ручками-упорами (М 30); 3, урна ручной работы, украшенная ямочным пояском и четырьмя боковыми ручками-упорами (М 33); 4, греческая амфора с надписью на горлышке, служившая урной (М 31); 5, урна ручной работы с полукруглыми неспросверленными ушками (М 34); 6, миска с четырьмя ручками, служившая крышкой из М 45.

LE CHANTIER ARCHÉOLOGIQUE DE SATU NOU. LA NÉCROPOLE GÉTO-DACE

RÉSUMÉ

Les fouilles pratiquées au cours des premiers mois de l'année 1959 ont mis au jour 18 tombes à incinération, qui viennent s'ajouter aux 26 tombes découvertes l'année précédente au même endroit. Elles consistent en urnes faites à la main (fig. 1/1, 1/2, 1/3 et 1/5), d'une pâte assez impure, tantôt bitronconiques, tantôt en forme de sac ou de cloche, et recouvertes soit d'un récipient spécial (fig. 1/6), soit d'une dalle de pierre. Dans certains cas, on a utilisé comme urnes des amphores grecques, entières (fig. 1/4) ou fragmentaires. Il faut signaler, pour la tombe (M) 44, un rite funéraire peu commun, révélé par des restes funéraires déposés en tas dans la fosse et recouverts d'une écuelle. Le mobilier funéraire est pauvre, consistant en couteaux en fer, une fibule, des bracelets en bronze, le tout à l'état fragmentaire et détruit par le feu.

Le matériel céramique est, en règle générale, de provenance soit indigène (de tradition hallstattienne), soit grecque.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Satu Nou. La nécropole d'incinération géto-dace. Vases en terre cuite utilisés comme urnes ou comme couvercles d'urnes funéraires: 1, urne (ou couvercle d'urne?) faite à la main (M 38); 2, urne en forme de sac, faite à la main et pourvue de quatre poignées latérales (M 30); 3, urne faite à la main, décorée d'un cordon strié et pourvue de quatre poignées latérales (M 33); 4, amphore grecque à inscription sur le col, utilisée comme urne (M 31); 5, urne faite à la main, pourvue de petites poignées demi-circulaires pleines (M 34); 6, écuelle fait à la main, pourvu de quatre poignées et utilisé comme couvercle de M 45.